

L'IMPERI DEL DOLOR

Patrick Radden Keefe (Dorchester, Massachusetts, 1976) és redactor de *The New Yorker* i autor de *The Snakehead* i *Chatter*. Ha escrit per a *The New York Times Magazine*, *Slate* i *The New York Review of Books*, entre altres mitjans. L'any 2014 va obtenir el National Magazine Award d'article de fons, i els anys 2015 i 2016 va ser finalista del National Magazine Award de reportatge. Ha rebut diverses beques, entre d'altres, de la New America Foundation i de la fundació Guggenheim. El seu llibre *No diguis res* (Periscopi, 2020) va guanyar el premi Orwell de no-ficció política 2019 i va ser considerat un dels millors llibres de no-ficció de la dècada. *L'imperi del dolor* el consagra com un dels millors investigadors de la nostra època.

Ricard Gil

Va néixer a Barcelona l'any 1965 i té una dilatada trajectòria com a traductor de l'anglès al català i al castellà. És autor de la crònica autobiogràfica *Bola y cadena* (Editorial Milenio, 2004) i de la novel·la *Enhorabona pel programa* (66 rpm Edicions, 2018). És director del programa de ràdio *Guitarra, baix i bateria* (Ràdio Silenci) i ha publicat també una vintena de discos, la majoria amb el grup que va fundar a l'adolescència, Brighton 64.

John Carreyrou, *The New York Times Book Review* – «Ras i curt: aquest llibre et farà bullir la sang. Un retrat devastador d'una família consumida per l'avarícia que es desentén de qual-sevol responsabilitat i és incapaç de mostrar ni el més mínim rastre de compassió per allò que han causat. Una narració amena i inquietant.»

David M. Shribman, *The Boston Globe* – «Escrita amb un to novel·lístic que retrata una dinastia i les seves dinàmiques familiars, *L'imperi del dolor* és un llibre que a la seva manera és addictiu, que no pots parar de llegir. En gran part gràcies a Keefe, l'anonimat dels personatges principals que hi ha darrere de l'OxyContin no només s'ha fet miques, sinó que la boira que ha envoltat tot aquest trist episodi també s'ha esvaït.»

Jonathan Cohn, *The Washington Post* – «L'epidèmia dels opioïdes ha matat gairebé mig milió d'americans en les últimes dues dècades. Molts dels seus éssers estimats, juntament amb advocats i experts en salut pública, creuen que hi ha una família immensament rica i famosa que no ha afrontat mai del tot les conseqüències del paper que ha tingut en aquestes morts. *L'imperi del dolor*, el nou llibre explosiu del periodista Patrick Radden Keefe, és un intent de canviar aquesta situació: responsabilitza la família com no ho ha fet mai ningú, explicant la seva història com la saga d'una dinastia impulsada per l'arrogància, l'avarícia i la indiferència davant del patiment de la massa. [...] Keefe reuneix una gran quantitat de proves i les desplega amb la precisió d'un fiscal; és un narrador dotat que excel·leix plasmant personalitats.»

Brian Mann, *NPR* – «Un tractament brutal i intergeneracional de la família Sackler. Keefe aprofundeix en el relat resseguint les ambicions i els mètodes despietats de la família fins al patriarca

fundador, Arthur Sackler. La seva vida podria haver estat un model del somni americà si no hagués posat els fonaments d'una tragèdia nacional que encara continua.»

Laura Miller, *Slate* – «Un retrat esgarrifós dels Sackler, el clan milionari que hi ha darrere l'epidèmia de l'OxyContin. Si ets algú que simpatitza amb aquesta mena de conducta furtiva, l'última persona que vols que t'investigui és Keefe. Té la capacitat d'elaborar unes descripcions lúcides i amenes de la mena d'acords comercials secrets que els Sackler preferien. A més, també és infatigable.»

Carol Haggas, *Booklist* – «Keefe, un periodista d'investigació incansable, elabora una biografia col·lectiva llegidora en què condemna el desinterès amoral dels Sackler per qualsevol cosa que no sigui l'adquisició de poder, privilegi i influència, deixant-nos amb la boca oberta. En les mans expertes de Keefe, la saga de la família Sackler es converteix en una revelació del que passa quan la devoció absoluta per l'acumulació de poder es combina amb una indiferència sense escrúpols per la salut humana, i aquest relat ens enfurisma.»

Seija Rankin, *Entertainment Weekly* – «Keefe aconsegueix que l'inaccessible sigui increïblement digerible, transformant històries complexes en thrillers amens, i ho ha tornat a fer amb *L'imperi del dolor*.»

Patrick Radden Keefe

L'IMPERI DEL DOLOR

.....
La història secreta de la dinastia Sackler

Traducció de l'anglès de Ricard Gil

ASTROLABI, 8

EDICIONS DEL PERISCOPI

Títol original: *Empire of Pain. The Secret History of the Sackler Dynasty*
© Patrick Radden Keefe, 2021

Primera edició: setembre del 2021

- © de la traducció: Ricard Gil, 2021
- © de les imatges de coberta:
 - © de les columnes: PhotographerOlympus / Getty Images
 - © de la píndola: Irina Rogova / Adobe Stock
- © del disseny de coberta: adaptació del disseny de l'edició americana (Doubleday / PRH), d'Oliver Munday
- © de les imatges interiors:
 - © de la fotografia del «Llibre primer»: *New York Herald Tribune*, 13 de maig de 1950
 - © de la fotografia del «Llibre segon»: Peter Fischer
 - © de la fotografia del «Llibre tercer»: *The New York Times* / Redux
 - © de la fotografia dels «Annexos»: Dustin Pittman / Fairchild Archives
- © de la fotografia de l'autor: Phil Montgomery
- © d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SLU, 2021

Publicat per Edicions del Periscopi SLU
info@periscopi.cat | *Web*: www.periscopi.cat
Facebook: www.facebook.com/Periscopi | *Twitter*: twitter.com/Ed_Periscopi
Instagram: @edicions_del_periscopi

Impressió: Romanyà Valls

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Aniol Rafel, Andrea Rovira i Marta Rubirola
Disseny de la col·lecció i maquetació: Tono Cristòfol
Correcció: Miquel Saumell Santa Eugènia i Òscar Lozano

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper offset cru de vuitanta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro en cos 11,5.

Dipòsit legal: B 9769-2021
ISBN: 978-84-17339-73-9

Tots els drets reservats. Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

Amb el suport del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Sumari

Pròleg. L'arrel principal 15

Llibre primer. El patriarca 25

1. Un bon nom	27
2. El psiquiàtric	40
3. Med Man (un home i la medicina)	59
4. Penicil·lina per a la tristesa	85
5. La febre xinesa	104
6. El pop	119
7. El derbi de Dendur	147
8. Distanciament	164
9. Marques fantasmals	180
10. Desbaratar la inevitabilitat de la mort	195

Llibre segon. La dinastia 207

11. Apollo	209
12. Hereu natural	220
13. L'afer Sackler	237
14. El tic-tac del rellotge	251
15. El déu dels somnis	267
16. Bomba H	284
17. Vendre, vendre, vendre	294
18. Ann Hedonia	315

19. El Pablo Escobar del nou mil·lenni	342
20. Caps de turc	373

Llibre tercer. El llegat 407

21. Turks	409
22. Inalterable	431
23. Ambaixadors	448
24. És una veritat dura, oi?	469
25. El temple de l'avarícia	495
26. Bel·ligerància	513
27. Acusats	534
28. El fènix	553
29. Eliminant el nom	573

Epileg 613

Annexos 623

Agraïments	625
Nota sobre les fonts	629
Notes	639
Índex	699

Per a la Beatrice i en Tristram

I per a tots els que han perdut algú a causa de la crisi

Tot sovint hem fet escarni de la superstició i la covardia dels barons medievals que pensaven que el fet de donar terres a l'Església esborraria el record dels seus saquejos i robatoris; però sembla que els capitalistes moderns tinguin exactament la mateixa idea; amb un afegit no gens accessori, i és que en el cas dels capitalistes el record d'aquests robatoris queda, en efecte, eliminat del tot.

G. K. CHESTERTON (1909)

Doctor, sisplau, recepti-me'n unes quantes més.

ROLLING STONES (1966)

Pròleg

L'arrel principal

La seu del bufet d'advocats internacional Debevoise & Plimpton, a Nova York, ocupa deu plantes d'un edifici d'oficines negre molt elegant que s'alça enmig d'un bosc de gratacels al centre de Manhattan. Fundat l'any 1931 per una aristocràtica parella d'advocats procedents d'un venerable bufet de Wall Street, Debevoise es va acabar convertint també en un bufet venerable i va anar creixent, al llarg de les dècades següents, fins a arribar a ser un gegant global amb vuit-cents juristes, una llista de clients de primera categoria i uns ingressos anuals de gairebé mil milions de dòlars. A les oficines actuals del centre de la ciutat no hi ha cap rastre dels orígens sumptuosos del bufet. Al contrari, estan decorades amb l'estil banal de qualsevol oficina corporativa contemporània, amb passadissos encatifats, sales de reunions amb les parets de vidre i escriptoris per treballar a peu dret. En el segle xx, el poder es proclamava. En el XXI, la manera més segura d'identificar el poder és per la manca de pretensions.

Un matí fresc i radiant de la primavera del 2019, mentre els núvols es reflectien lliscant pel vidre negre de la façana, Mary Jo White va entrar a l'edifici, va pujar amb l'ascensor fins a les oficines de Debevoise i va ocupar el seu lloc en una sala de reunions que brunzia d'energia continguda. Als seus

setanta-un anys, White personificava, fins i tot en el seu físic, la noció de poder com a manca de pretensions. Era una dona petita (amb prou feines superava el metre i mig d'alçada, duia els cabells castanys tallats molt curts i tenia els ulls apagats) i la seva manera de parlar era franca i gens pretensiosa. Com a advocada, en canvi, era imponent. Sovint feia broma dient que la seva especialitat eren els «grans embolics»: contractar-la no era barat, però si tenies un problema greu i a més tenies molts diners, era ella a qui havies de trucar.

En una etapa anterior de la seva carrera, White havia treballat gairebé una dècada com a fiscal dels Estats Units per al districte Sud de Nova York, i quan exercia aquest càrrec va processar els responsables dels atemptats a les Torres Bessones de l'any 1993. Després, Barack Obama la va nomenar presidenta de la Comissió de Borsa i Valors. Però entre període i període de treballar per al govern, sempre va tornar a Debevoise. Havia entrat al bufet com a jove empleada i va convertir-se en la segona dona que arribava a ser-ne sòcia. Representava els peixos grossos: Verizon, JP Morgan, General Electric, la NFL.

La sala de reunions era plena d'advocats, no només de Debevoise sinó també d'altres bufets. N'hi havia més de vint, amb quaderns de notes, ordinadors portàtils i carpetes d'anelles enormes plenes de pòstits amb anotacions. Hi havia un telèfon amb altaveu sobre la taula, i vint advocats més d'arreu del país estaven connectats a la trucada. Aquest petit exèrcit de juristes s'havia congregat amb motiu de la declaració d'una multimilionària esquiva, una clienta de Mary Jo White de feia molts anys que ara es trobava al centre d'una tempesta de litigis, la majoria dels quals al·legaven que l'acumulació d'aquests milers de milions de dòlars havia provocat la mort de centenars de milers de persones.

White havia comentat en certa ocasió que quan treballava de fiscal la seva feina era senzilla: «Fes el que és correcte. Estàs

perseguint els dolents. Cada dia fas coses que són bones per a la societat». Ara, en canvi, la situació era més complicada. Els advocats corporatius de gamma alta com White són professionals qualificats que gaudeixen d'una certa respectabilitat social, però no deixen de fer una feina que està controlada pel client. Es tracta d'una dinàmica generalitzada per a molts advocats que tenen una hipoteca i matrícules universitàries per pagar. Passes la primera meitat de la carrera perseguint els dolents i la segona representant-los.

L'advocat que aquell matí conduiria l'interrogatori era un home d'una seixantena llarga d'anys anomenat Paul Hanly. No s'assemblava gens a la resta d'advocats presents. Hanly estava especialitzat en demandes col·lectives. Li agradava dur vestits a mida de colors llampants i camises de sastre amb el coll rígid i de color diferent. Duia els cabells grisos pentinats cap enrere i tenia una mirada penetrant accentuada per unes ulleres de carei. Si White era una mestra de la discreció, Hanly era tot el contrari: semblava un advocat sortit d'una historieta de *Dick Tracy*. Però posseïa un gen competitiu que igualava el de White i mostrava un menyspreu visceral envers el vernís de decòrum amb què les persones com White recobrien aquesta mena d'afers. No ens enganyem, pensava Hanly. Des del seu punt de vista, els clients de White eren tots uns «malparits arrogants».

La multimilionària que havia de declarar aquell matí era una dona de poc més de setanta anys, doctora en medicina tot i que no havia arribat a exercir mai. Tenia els cabells rossos i la cara grossa, el front ample i els ulls separats. Es mostrava esquerpa. Els seus advocats havien fet tot el possible per evitar que hagués de declarar i era evident que ella no volia ser allà. Transmetia la impaciència distreta, va pensar un dels advocats presents a la reunió, d'una persona que mai ha fet cua per pujar a un avió.

—Vostè és Kathe Sackler? —va preguntar Hanly.

—Sí —va respondre ella.

La Kathe pertanyia a la família Sackler, una dinastia prominent de filantrops de Nova York. Pocs anys enrere, la revista *Forbes* havia inclòs els Sackler entre les vint famílies més riques dels Estats Units, amb una fortuna valorada en uns catorze mil milions de dòlars, «superant famílies llegendàries com els Busch, els Mellon i els Rockefeller». El cognom Sackler adornava museus d'art, universitats i centres mèdics d'arreu del món. Des d'aquella mateixa sala de reunions, la Kathe podria haver caminat vint carrers cap al sud fins a l'Institut Sackler de Ciències Biomèdiques Superiors de la Facultat de Medicina de la Universitat de Nova York, o bé deu carrers cap a la part alta fins al Centre Sackler de Recerca en Biomedicina i Nutrició de la Universitat Rockefeller, i després una mica més al nord fins al Centre Sackler per a l'Educació Artística del Museu Guggenheim i, anant per la Cinquena Avinguda, fins a l'Ala Sackler del Museu Metropolità d'Art.

En les sis dècades anteriors, la família de Kathe Sackler havia deixat la seva empremta a la ciutat de Nova York, tal com ho havien fet abans els Vanderbilt o els Carnegie. Però ara els Sackler eren més rics que totes aquelles nissagues que havien acumulat grans fortunes a l'edat d'or, el període comprès entre la Guerra Civil americana i la Primera Guerra Mundial. A més, les seves donacions s'escampaven molt més enllà de la ciutat de Nova York: al Museu Sackler de Harvard i a l'Escola Sackler de Ciències Biomèdiques Superiors de la Universitat Tufts, a la Biblioteca Sackler d'Oxford i a l'Ala Sackler del Louvre, a la Facultat de Medicina Sackler de Tel-Aviv i al Museu Sackler d'Art i Arqueologia de Pequín. «Des de petita», va explicar la Kathe a Paul Hanly, «he vist que els meus pares tenien fundacions». Contribuïen, li va dir, a «causes socials».

Els Sackler havien fet donacions per valor de centenars de milions de dòlars i durant dècades el cognom Sackler va quedar associat, entre l'opinió pública, amb la filantropia. Un director de

museu va comparar la família amb els Mèdici, el clan nobiliari de la Florència del segle xv que, amb el seu patrocini, va ajudar a fer possible el Renaixement. Però si els Mèdici havien fet la seva fortuna amb la banca, els orígens concrets de la riquesa dels Sackler van estar, durant molt de temps, envoltats de misteri. Els membres de la família prestaven el nom a institucions artístiques i educatives d'una manera gairebé obsessiva. Es podia trobar gravat en marbre, estampat en plaques de bronze, fins i tot inscrit en els vitralls. Hi havia càtedres Sackler, beques Sackler, cicles de conferències Sackler i premis Sackler. I tanmateix, per a un espectador qualsevol, no era fàcil vincular el nom de la família amb cap mena de negoci que pogués haver generat tanta riquesa. Quan els seus coneguts coincidien amb membres de la família en algun sopar de gala o en un acte benèfic als Hamptons, navegant en un iot pel mar Carib o esquiant als Alps suïssos, murmuraven, es preguntaven d'on devien haver tret els diners. I el que ho feia tot més estrany era que els Sackler no havien acumulat la seva fortuna en l'època dels magnats lladres, a finals del segle xix, en què alguns homes de negocis sense escrúpols s'havien enriquit de manera extraordinària, sinó en dècades més recents.

—Vostè es va graduar a la Universitat de Nova York com a estudiant de grau el 1980 —va dir Hanly—. És cert?

—Correcte —va respondre Kathe Sackler.

—I es va treure el títol de medicina per la Universitat de Nova York el 1984?

—Sí.

I era cert, va preguntar Hanly, que després de dos anys d'especialització en cirurgia, havia entrat a treballar a Purdue Frederick?

Purdue Frederick era una companyia farmacèutica, més endavant coneguda com a Purdue Pharma. Radicada a Connecticut, aquesta empresa era la font de la major part de la fortuna

dels Sackler. Per molt que els Sackler estiguessin acostumats a insistir, mitjançant elaborats contractes de «drets de denominació comercial», que qualsevol galeria d'art o centre d'investigació que rebés la seva generositat havia d'exhibir de manera prominent el cognom de la família, el «negoci» de la família, en canvi, no es deia com els Sackler. De fet, podies rastrejar el lloc web de Purdue Pharma i no hi hauries trobat la més mínima menció als Sackler. Però Purdue era una empresa de propietat privada que pertanyia en exclusiva a Kathe Sackler i a altres membres de la seva família. El 1996, Purdue havia llançat al mercat un medicament pioner, un analgèsic opioide de gran potència anomenat OxyContin, que es va anunciar com un mitjà revolucionari per tractar el dolor crònic. Aquest fàrmac es va convertir en un dels productes supervendes de més èxit de la història farmacèutica, generant uns ingressos aproximats de trenta-cinc mil milions de dòlars.

Però també va provocar una allau d'addiccions i de consum abusiu. Mentre Kathe Sackler declarava, els Estats Units eren víctimes d'una veritable epidèmia d'opioides en què ciutadans de tots els racons del país s'havien fet addictes a aquests fàrmacs tan potents. Moltes persones que havien començat abusant de l'OxyContin van acabar passant-se a drogues de carrer com l'heroïna o el fentanil. Les xifres eren esfereïdores. Segons els Centres per al Control i Prevenció de Malalties, en els vint-i-cinc anys següents a la introducció de l'OxyContin, uns quatre-cents cinquanta mil americans havien mort de sobredosis relacionades amb els opioides. Aquestes sobredosis representaven la primera causa de mort accidental als Estats Units i superaven les víctimes per accident de trànsit; superaven, fins i tot, la mesura de referència per antonomàsia dels Estats Units: el nombre de persones ferides per arma de foc. De fet, havien perdut la vida més ciutadans nord-americans a causa de les sobredosis d'opioides que els que havien mort en totes

les guerres en què el país havia participat d'ençà de la Segona Guerra Mundial.

Segons comentava ella mateixa, un dels aspectes del dret que agradaven més a Mary Jo White era la manera en què t'obliga a «destil·lar les coses fins a l'essència». L'epidèmia d'opioides era una crisi de salut pública molt i molt complexa. I el que Paul Hanly estava fent durant l'interrogatori de Kathe Sackler era intentar destil·lar aquesta tragèdia humana de proporcions èpiques fins a les seves causes principals. Abans de la introducció de l'OxyContin, als Estats Units no hi havia cap crisi d'opioides. Després de la introducció de l'OxyContin, sí. Els Sackler i la seva companyia eren ara acusats en més de dues mil cinc-cents demandes interposades per municipis, estats, comtats, comunitats de nadius americans, hospitals, districtes escolars i una legió d'altres litigants. S'enfrontaven a una campanya descomunal de litigació civil amb la qual advocats públics i privats provaven de fer responsables les companyies farmacèutiques per haver introduït en el mercat uns fàrmacs tan potents i haver enganyat el públic a l'hora d'especificar-ne les propietats addictives. Abans d'això, una sola vegada havia passat alguna cosa semblant, quan les companyies tabaqueres van haver de respondre a la decisió de minimitzar de manera conscient els riscos que els cigarrets comportaven per a la salut. Els executius d'aquestes companyies van haver de comparèixer al Congrés i el 1998 la indústria va acabar accedint a un acord històric de dos-cents sis mil milions de dòlars.

La tasca de White consistia a evitar que els Sackler i Purdue haguessin d'arribar a un acord d'aquesta mena. El fiscal general de Nova York, que havia demandat Purdue i havia acusat la Kathe i set altres membres de la família Sackler, va argumentar en una querella legal que l'OxyContin era «l'arrel principal de

l'epidèmia d'opioides». Aquell fàrmac era el precursor, l'analgèsic que havia canviat la manera en què els metges nord-americans receptaven la medicació contra el dolor, amb conseqüències devastadores. El fiscal general de Massachusetts, que també havia demandat els Sackler, assegurava que «una sola família va prendre les decisions que han causat la major part de l'epidèmia d'opioides».

White pensava diferent. Tots els que al·legaven contra els Sackler estaven distorsionant els fets per tal de presentar els seus clients com a caps de turc, argumentava. Quin delicte havien comès? L'únic que havien fet era vendre un medicament que era del tot legal, un producte que havia rebut l'aprovació de l'Administració d'Aliments i Fàrmacs. Tota aquesta farsa era un «joc de culpes» per litigar, defensava White, que insistia que l'epidèmia d'opioides «no és una crisi creada pels meus clients ni per Purdue».

En la declaració d'aquell dia, però, no va dir res de tot això. Després de presentar-se («Mary Jo White, Debevoise & Plimpton, en representació de la Dra. Sackler»), es va limitar a seure i escoltar, deixant que els seus col·legues saltessin a interrompre Hanly amb les seves objeccions. La seva funció no era fer soroll sinó servir com a arma ben guardada a la funda, silenciosa però visible, i fer costat a la Kathe. I sens dubte, White i el seu equip havien preparat bé la seva clienta. Per molt que White opinés que el dret consistia a arribar a «l'essència» de les coses, quan el teu client és en el punt de mira i se sotmet a un interrogatori, l'objectiu és precisament evitar l'essència.

—Doctora Sackler, Purdue té alguna responsabilitat en la crisi dels opioides? —va preguntar Hanly.

—Protesto! —va interrompre un dels advocats.

—Protesto! —s'hi va afegir un altre.

—No crec que Purdue hi tingui cap responsabilitat legal —va respondre la Kathe.

Això no és el que he preguntat, va remarcar Hanly. El que vull saber és «si la conducta de Purdue va ser una de les causes de l'epidèmia d'opioides».

—Protesto!

—Crec que es tracta d'un conjunt de factors molt complex, d'una confluència de diferents circumstàncies i qüestions socials, problemes, temes mèdics i buits legals en diferents estats d'arreu del país —va respondre ella—. Vull dir que tot plegat és molt i molt complex.

Però aleshores Kathe Sackler va fer una cosa sorprenent. Un podria suposar, tenint en compte l'herència fosca de l'OxyContin, que ella mateixa es distanciaria del fàrmac en qüestió. En canvi, al llarg de l'interrogatori de Hanly, es va negar a acceptar la premissa mateixa de la indagació. Els Sackler no tenien cap motiu per avergonyir-se ni disculpar-se, perquè, segons va afirmar, l'OxyContin no tenia res de dolent. «És un medicament molt bo, i és un medicament molt eficaç i segur», va dir. Era previsible que una alta executiva d'una companyia que declara en una demanda multimilionària prengüés alguna mesura defensiva. Però això era diferent. Aquí hi havia un punt d'orgull. La veritat, va continuar, és que ella mateixa mereixia un reconeixement per haver tingut «la idea» de l'OxyContin. Mentre els seus acusadors suggerien que l'OxyContin era l'arrel principal d'una de les crisis de salut pública més mortíferes de la història moderna, Kathe Sackler es presentava a si mateixa, tota orgullosa, com l'arrel principal de l'OxyContin.

—Reconeix que centenars de milers de nord-americans han acabat sent addictes a l'OxyContin? —va preguntar Hanly.

—Protesto! —van cridar un parell d'advocats. La Kathe va vacil·lar.

—És una pregunta ben simple —va dir Hanly—. Sí o no?

—Desconec la resposta —va dir ella.

En un moment de l'interrogatori, Hanly va preguntar per un edifici en concret del carrer Seixanta-dos Est, a pocs carrers de la sala on se celebrava la reunió. En realitat són dos edificis, el va corregir la Kathe. Des de fora, semblen dues adreces diferents, però per dins «estan connectades», va explicar. «Funcionen com una de sola.» Eren dues boniques cases senyoriales de pedra calcària, en un veïnat exclusiu al costat de Central Park, la mena d'edificis intemporals de Nova York que exciten els agents immobiliaris i evoquen les il·lusions d'una època anterior. «Aquí és on hi ha...», de sobte va fer una pausa, «és on hi havia, al principi, els despatxos del meu pare i del meu oncle».

Al principi, hi havia hagut tres germans Sackler, va seguir explicant. L'Arthur, en Mortimer i en Raymond. En Mortimer era el pare de la Kathe. Tots tres eren metges, però els germans Sackler també eren «emprenedors», va continuar. L'epopeia de la seva vida i la dinastia que van fundar eren també la història d'un segle de capitalisme nord-americà. Els tres germans havien comprat Purdue Frederick als anys cinquanta. «Al principi, la companyia era molt més petita», va dir la Kathe. «Era només un petit negoci familiar.»